

Remissyttrande på *Publiken i fokus - reformer för ett starkare filmland* (SOU 2025:24) Datum 25-06-25

Inledning och bakgrund

Sveriges Filmregissörer (SFR) är en del av fackförbundet Scen & Film. Vi arbetar för att främja regissörens roll inom alla typer av filmproduktion. Regissören är den kreativa motorn bakom varje film och tv-produktion, och den som ger produktionen dess unika uttryck. En narrativ film och tv-produktion, vare sig det är en dokumentär eller fiktion, bär ofrånkomligen regissörens fingeravtryck. I slutändan så är det vi som utgör gränssnittet mellan filmpolitiken och publiken. Det är med den synvinkeln vi har betraktat betänkandet *Publiken i fokus - reformer för ett starkare filmland*.

Vi välkomnar utredningens mycket seriösa, ansvarstagande och grundliga genomgång av svensk films position, nationellt och internationellt. Vi uppskattar en ökad och förstärkt finansiering.

Utredningen i stort

Det är glädjande att finna att utredningen är både initierad och välskriven. Det finns en insikt om att underfinansiering under många år har utarmat svensk film, och därmed att det behöver tillföras substantiella medel för att åtgärda detta. Det är inte acceptabelt att Sverige har en filmfinansiering i Europas absoluta botten. Sverige är ett filmland med en rik historia, och film har under de senaste 110 åren varit en av våra viktigaste kulturformer.

Som utredningen konstaterar "filmen är en av våra populäraste konstarter. I princip alla tar del av film och rörlig bild i form av spelfilmer, dokumentärer, dramaserier och animation."

Upphovspersonerna saknas

Det vi däremot skulle vilja uppmärksamma med utredningen är att själva upphovspersonerna, regissörer och manusförfattare, är så frånvarande. Det saknas perspektiv på hur de allt mer nyckfulla och försämrade villkoren för svensk film påverkar inte bara våra möjligheter som yrkesverksamma utan också hela branschen som en direkt följd.

Vi menar att det i utredningen saknas en formulerad förståelse för hur tätt sammankopplad regissörens kreativa villkor är med det övergripande målet: att Sverige ska bli ett starkt filmland.

En hel bransch från distributörer, till skådespelare och producenter är beroende av att regissörerna ges bättre förutsättningar att utveckla idéer, fullfölja och skapa starka filmer.

I utredningen är det lätt att få intrycket att det är producenten som skapar filmen. Det ger en snedvriden bild av branschen. Produktionsbolagen och producenten har en självklar nyckelroll, och många gånger samarbetar regissören och producenten inom både det kreativa och finansiella, men det är samtidigt avgörande för beslutsfattare att förstå hur fel det kan bli om idéerna och initiativet till vad som ska berättas huvudsakligen kommer från producenter och kanaler. Då försvagas automatiskt den svenska filmen, blir tillrättalagd och spekulativ. Det finns lång erfarenhet från Hollywood som talar i vår riktning. De riktigt stora publika filmframgångarna där har inte kommit från perioder när de stora studioproducenterna styrde vad som skulle göras, utan under de perioder då upphovspersonerna, regissörens haft det konstnärliga mandatet, som Scorsese, Coppola osv. Därför vill vi inskräpa att det behöver tillkomma ett förslag som visar hur regissören ges

bättre och fler möjligheter att realisera sina filmidéer och kunna leva på sitt yrke.

De föreslagna tre hundra miljonerna är bra, och helt nödvändiga för att få igång svensk films motor igen, men vi anser att det även krävs pengar i fler fonder, regionala och nationella, där regissör tillsammans med manusförfattare, kan söka medel för utveckling av idé och på så vis överleva fler stadier i ett filmprojekts liv.

Är stort lika med bra?

Utredningen fokuserar till stor del på producentens möjlighet att finansiera filmer med högre budgetar som ska tilltala en stor publik. Vi vill framhålla att en hög budget inte garanterar en publik framgång. Även filmer med lägre budget kan göras med publiken i fokus och måste få möjlighet att se dagens ljus.

Vi vill gärna framhäva vikten av att regissörer och manusförfattare även i framtiden har möjlighet att driva projekt. Vårt filmlandskap är ett ekosystem som består av olika bolagskonstruktioner – sida vid sida med större bolag och internationella koncerner existerar mängder av en- eller fåpersonsföretag. Stora bolags framgång genererar inte automatiskt fördelar för mindre bolag eller upphovspersoner. Flera olika bolagsformer och konstellationer behövs för ett vitalt filmklimat.

Svenska Filminstitutet och konsulentsystemet

Ett självständigt filminstitut i stiftelseform är av yttersta vikt. Sveriges Filmregissörer tillstyrker att reformering av beslutssystemet är en fråga för Filminstitutet, men understryker att en reform ska ske *i samråd* med branschen. För den händelse att det nuvarande konsulentsystemet består så bör tillsättandet av nya konsulenter ske med större öppenhet och transparens än tidigare varit fallet.

I detta sammanhang vill vi särskilt påpeka att den roll SFIs branschråd haft med ett fördjupat samtal om filmbranschen och dess förutsättningar är fortsatt viktig och nödvändig för en utvecklad filmbransch. Om branschråden inte ska kvarstå, måste ett annat system för utbyte tas fram där upphovspersoner och intresseorganisationer finns representerade.

Filmfonden

Vi ställer oss positiva till idén om en Filmfond då det skulle tillföra ytterligare medel till branschen och förhoppningsvis avlasta Filminstitutet vid finansiering av filmer som kräver en högre budget. Dock saknas tydlighet kring Filmfondens styrning och direktiv, vilket kommer påverka vilka filmer som fonden prioriterar.

Som det ser ut nu så kommer den att ledas av Filminstitutets VD tillsammans med representanter från de aktörer som bidrar med pengar, dvs biografägarna, strömningstjänsterna och staten. Vi anser att även upphovspersonerna ska representeras i denna grupp. På så vis säkerställer man att kvalitet får vara en del av urvalskriterierna.

Produktionsincitamentet

Filmfonden är tänkt att stå på tre ben enligt utredningens förslag. Förutom de tidigare nämnda biografägarna och strömningstjänsterna ska statens bidrag vara produktionsincitament.

Vi vill påpeka att det måste finnas en långsiktig plan för finansiering av detta incitament, och att dessa medel *inte* bör komma från den ordinarie kulturbudgeten utan från Näringsdepartementet.

Produktionsincitamentet bör betraktas som ett industristöd och bör ha potential att utökas efter utvärdering av förväntade positiva effekter för arbetsmarknaden.

Vidare anser vi att budgetkraven bör ses över då de inte motsvarar realiteten för många produktioner. Och om spelfilmen, som det föreslås i utredningen, skall få en "bonus" för innehåll med svensk anknytning bör detta gälla även dokumentärfilm.

Medfinansieringsavgift för strömningstjänster

AVMS-direktivets artikel om möjlighet att avgiftsbelägga strömningstjänster, är ett område där Sveriges Filmregissörer lagt stor energi de senaste åren.

Genom FERA (Federation of European Screen Directors) har vi noga följt utvecklingen i Norden och Europa. Vi har länge ansett att strömningstjänsterna måste vara med och bidra till inhemsk film och branschmässig infrastruktur.

Glädjande nog så är den "Medfinansieringsavgift för strömningstjänster" som filmutredningen kallar den, central i utredningens förslag för filmens framtida finansiering. Dock så anser vi att den föreslagna nivån på avgiften på 1.5% är för låg. Faktum är att den är lägst i Europa.

Vi vill framhålla Danmark som ett positivt exempel där politiker och bransch enats om en procentsats på 2-5% beroende på strömningstjänsternas eventuella återinvesteringar.

AI

För filmarbetare i allmänhet och regissörer i synnerhet så är det viktigt att hänsyn tas till en förändrad arbetsmarknad där arbetstillfällen försvinner till AI. Vi vill också ta tillfället i akt att påpeka att lagstiftarna måste säkerställa upphovsrätten i en ny verklighet där generativ AI "lärt sig" av existerande verk.

Detta påverkar givetvis dagens kulturskapare och framtida möjligheter att försörja sig på skapande.

AI är ingen upphovsperson. AI kan endast återanvända det som redan skapats. Konstnärers upphovsrätt måste tryggas även i en framtid med AI.

Avdragsrätt för privata investeringar

Utredningen föreslår att möjligheten till avdrag för privata investeringar kan locka privata kapitalstarka aktörer till filmfonden.

Vi vill påpeka att upphovspersonerna själva (regissör, manusförfattare och även producent) ofta bidrar med en stor del privat kapital i form av arbete och övriga utlägg, till finansieringen av sina filmer.

Denna insats bör också ges avdragsrätt på samma villkor som för andra privata investerare.

Filmarvet

Det är positivt att utredningen lyfter bevarandet av det svenska filmarvet. Men ett större grepp behöver tas över alla delar av filmprocessen. En större bredd behöver omfattas av digitalisering och arkivering, utöver lång spelfilm behövs synliggörande av dokumentärfilm och den fria filmen. Det gäller även dokument, skrifter och filmstudier.

Idag är dock realiteten att internationella aktörer producerar svensk IP i allt större omfattning. Vad blir konsekvensen då dessa aktörer kontrollerar delar av svensk kulturhistoria? Vem ska bära ansvaret för bevarandet av de delar av vårt kulturella arv som är i utländsk ägo?

Sammanfattningsvis

Till syvende och sist så är vi optimistiska. Vi ser en ljus framtid för svensk film framför oss, men det bygger på rejält ökade ekonomiska resurser. Detta är helt avgörande. Om vi också tar i beaktande det känsliga ekosystem av enskilda kreativa aktörer som Sveriges filmbransch består av, och skapar förutsättningar för dessa att bestå, och förhoppningsvis även utvecklas, så kan vi se med tillförsikt på svensk films framtid. I synnerhet om filmpolitiken även fortsättningsvis respekterar konstnärlig frihet och armlängds avstånd mellan makthavare och kulturutövare.

Stockholm den 24 juni 2025

Styrelsen för Sveriges Filmregissörer